

Martina LISA (ed.), Die Chronik des Václav Nosidlo von Geblice. Aufzeichnungen aus der böhmischen Exulantengemeinde in Pirna zur Zeit des Dreißigjährigen Krieges. Edition und Übersetzung, Franz Steiner Verlag, Stuttgart 2014, 464 s.

V prostředí českého dějepisectví dosud málo známá mladá autorka a překladatelka Martina Lisa, absolventka studia historie a germanistiky, specializující se nikoli pouze na edice starých literárních památek, poslední léta intenzivně pracovala na projektu zpřístupnění paměti litoměřického měšťana Václava Nosidla z Geblic. Tyto paměti náležejí do rozsáhlé „rodiny“ narativních pramenů z období třicetileté války, které pro svůj jazykový půvab a výpovědní hodnotu nacházejí u editorů široký ohlas již po mnoho generací. Martinu Lisou na Nosidlovy poznámky upozornila prof. Lenka Bobková, která ji rovněž podpořila (a nutno předeslat, že i badatelsky ovlivnila) při volbě a tvorbě magisterské práce, v níž se kronikou zabývala. Dnes jsou známy tři exempláře této kroniky, když samotný originál je zřejmě nenávratně ztracen. Nejstarší verze, uložená dnes v knihovně Akademie věd ČR, je vepsána do Veleslavínova kalendáře z roku 1590 – i ta ostatně platila dlouho za ztracenou, a to až do roku 1971, kdy ji objevil Jan Martínek. Vlastnoručně ji sem přepsal asi sám Václav Nosidlo.

Ačkoli knihu-edici vydalo stuttgartské nakladatelství, jedná se o jazykově čistě český pramen, nepochybně však díky vzniku v exulantském prostředí saské Pirny vysoce zajímavý rovněž pro německou (nejen) odbornou veřejnost. Ani u nás přitom nebyl dosud publikován, byť už koncem 18. století jej znal František Martin Pelcl a v první polovině století následujícího se o edici seriózně uvažovalo. Václav Nosidlo z Geblic (1592–1649), český kališník z Litoměřic, musel od roku 1626 pobývat v pirenském exilu, a to až do léta 1639, kdy švédský vpád a následná nepřízeň saských chlebedárců učinila existenci české uprchlické obce konec. Jednalo se o absolventa pražské univerzity, od roku 1624 litoměřického městského písaře. Mnoho Nosidlových biografických dat se nicméně z kroniky vytěžit nedá, postava jejího autora stojí až na výjimky stranou líčených událostí. Dovídáme se nejvýše o narození jeho dětí, víme ovšem také, že se v roce 1631 vrátil se saským invazním vojskem do původní vlasti a za další tři roky za to byl odsouzen císařskou konfiskační komisí. Jeho finanční situace nicméně byla na rozdíl od mnoha jiných podle všeho více než dobrá. Po odchodu z Pirny žil Nosidlo snad nadále v Sasku, kde také (konkrétně v Bad Schandau) krátce po skončení třicetileté války, zbaven nadějí na návrat do Čech, zemřel.

V úvodu edice se M. Lisa zabývá stručně metodologií k problematice ego-dokumentů, poté rovněž stručně, ovšem s přesvědčivým rozhledem po literatuře, pojednává o českých exulantech jako o historiografickém tématu. Následuje kapitola o exulantech v Sasku, včetně nastínění vzájemných kontaktů obou zemí. Lisa zde konstatuje, že se na české exulanty na saské straně pohlíželo v první řadě jako na uprchlíky politické, nikoli náboženské, přičemž dlouhodobě přetrvávaly a vzájemné vztahy otravovaly saské obavy z průniku kalvínství. Bohoslužby Čechům sice povoleny byly, ale jejich duchovní předák Samuel Martinus se musel podřídit saskému ritu. Po tomto exkurzu se editorka věnuje kronikářově biografické skice a kronice samotné. Nosidlo se v ní koncentroval na události obecného charakteru, přednostně (ba výlučně) v českém, saském a říšském prostoru. Nepsal každý den, nejedná se o deník, mnohé zápisy vznikly retrospektivně, s časovým vymezením 1626–1639, což tedy přesně odpovídá jeho pirenskému exilu. Své poznámky řadil chronologicky a nechal v nich alespoň nahlédnout na své postoje a názory, když už osudy jeho a jeho rodiny stály v pozadí.

Chybět pochopitelně nemůže obsahový rozbor Nosidlových zápisů, sestávajících celkem z 347 záznamů. Ten dokazuje, že v popředí kronikářova zájmu stály vedle válečných událostí a rekatolizačních snah Habsburků především různé podivné úkazy a jevy, pojmávané tehdy jako zvěstování Bohem iniciovaných změn. Proto mělo být pro člověka 17. století tak důležité je nejen vnímat, ale i pokusit se jim rozumět (s. 49). Na závěr úvodní studie pojednala M. Lisa na základě Nosidlových zmínek o všedním životě v Pirně, kde byly opravdu na denním pořádku již naznačené konfesní konflikty, jak uvnitř exulantské obce, tak mezi obcí a saským městem a jeho vrchností a úřady.

Na s. 66 začíná edice kroniky, uvedená obsáhlou poznámkou k edici. Vlevo je text prezentován v českém transkribovaném znění, vpravo v novodobém německém překladu. Do moderního jazyka jsou upraveny i jistě zajímavé dobové termíny, včetně jmen (např. „regiment brojnarovský“ = Breiner'sches Regiment). Kronika potvrzuje mnohá konstatování M. Lisé – středoevropské zacílení V. Nosidla s důrazem na dění v Litoměřicích, Pirně a jejich blízkém okolí. Náboženská tematika skutečně vede, silná je role prorocství a množství zpráv se týká potrestání konvertitů, případně některých katolíků (mj. i Albrechta z Valdštejna) vyšší mocí. Po roce 1632 jsou zápisy výrazně stručnější, což však editorka podrobněji neosvětluje. K textu zato připojila rozsáhlý poznámkový aparát, který pomáhá především s identifikací osob, případně s dalšími v kronice zmíněnými fakty. Studované prameny jsou pochopitelně české a saské provenience, česká a potažmo německá je rovněž použitá literatura.

Výtek lze uvést jen málo, gramatických nedostatků a překlepů v obou jazykových částech i v úvodní studii je zanedbatelné množství. Podobná slova pak platí i pro faktografiu, ačkoli polemizovat by se rozhodně dalo kupříkladu s tvrzením, že saský kurfiřt Jan Jiří I. v roce 1619 českou korunu odmítl (s. 19). Spíše lze litovat, že tak precizní práce, velmi přínosná i pro české čtenáře, zůstane mnohým z nich s ohledem na vysokou pořizovací cenu a omezené možnosti domácích knihoven asi zatím nedostupná.

Jan Kilián

Miroslav VANĚK – Pavel MÜCKE, Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie, Fakulta humanitních studií, Praha 2011, 296 s.

Z několikaleté spolupráce Miroslava Vaňka a Pavla Mückeho vzešla v roce 2011 další kniha věnující se teorii a praxi orální historie. *Třetí strana trojúhelníku* (2011) tak navazuje a do určité míry také vychází z dnes již klasické a v českém prostředí orální historie uznávané publikace *Naslouchat hlasům paměti*^{1]} (2007). V českém prostředí se orální historii věnuje postupně více a více prostoru. Oba dva autoři na tom mají nemalý podíl, a to především Miroslav Vaněk, který je průkopníkem této metody/disciplíny u nás od samého počátku jejího vzniku v polovině devadesátých let. I díky jejich první společné publikaci NHP se metoda orální historie dostává do povědomí nejen odborné, ale i širší laické veřejnosti.

1] Dále jen NHP.